

Кристина АНЂЕЛИЋ

виши стручни сарадник на Универзитету у Нишу

студент докторских студија Правног факултета Универзитета у Нишу

ИНВЕСТИЦИОНЕ АРБИТРАЖЕ КАО МЕХАНИЗАМ ГЛОБАЛНОГ УПРАВЉАЊА

Резиме

*Инвестиционе арбитраже се трансформишу из *inter partes* модела за решавање спорова у механизам са елементима међународног јавног права. Кроз инклузију ових елемената, инвестиционе арбитраже постају хибридни процес који спаја две функције: решавање спора и оцена регулаторних активности држава. Кроз исход спора којим се одређује компензација за инвеститора, препознаје се индиректни покушај утицања на понашање држава и будуће опредељење њихових политика и мера. Суштински се преузимање таквог мандата инвестиционих арбитража опредељује као концепт глобалног управљања. Рад приказује теоријске основе овог концепта кроз пример Аргентине, објашњавајући их кроз механизме за решавање спорова у оквиру ICSID-а. Аргентина је као пример изабрана, јер је типични представник држава које су из економске кризе упале у такозвану „инвестициону кризу“. Кроз анализу аргентинског примера, опредељује се значај овог концепта и за нашу државу.*

Кључне речи: *инвестиционе арбитраже, регулаторне активности држава, глобално управљање.*

І Значај инвестиционих арбитража

Закључивање инвестиционих споразума је израз идеје о потреби заштите имовине странаца, што је основ за привлачење страног капитала у форми страних директних инвестиција. Део тих споразума, по правилу чини и уговарање међународних форума за решавање спорова. Традиционално, закључивање БИТ-а са арбитражном клаузулом се посматрало

као настојање државе да створи повољну инвестициону климу. ICSID¹ као арбитража која институционализује држава – инвеститор модел за решавање спорова, представник је управо оваквог приступа. Настао је да би промовисао економски развој кроз међународну сарадњу,² односно, кроз пружање неутралног механизма за ефикасно остваривање права која настају поводом алокације страног капитала.

Суштински, систем који се изградио у оквиру ICSID-a је започео развој од принципијелне идеје да имовину странаца треба заштитити од могуће нелегалне експропријације.³ Међутим, изграђујући се кроз специфичности инвестиционих односа, његова улога се данас описује као обезбеђивање заштите инвеститора од могуће штете која би настала приликом вршења јавних овлашћења државе, што је знатно шире поимање домета надлежности ICSID трибунала. Уговарање надлежности ICSID-a се може схватити као акт државе којим се она одриче дела свог суверенитета да би успоставила арбитражу као механизам кроз који се процењује регулаторна активност и моћ државе.⁴ На тај начин, кључни аспект инвестиционих арбитража уопште, па и ICSID-a, постаје преношење приватног концепта комерцијалног арбитража спорова у област јавног права.⁵

II Јавно-правни елементи у ICSID-у

Арбитраже за решавање инвестиционих спорова су се развиле из модела комерцијалних арбитража, надограђујући га стално специфичностима природе инвестиционих односа. Међутим, како се, с правом, у литератури истиче, инвестиционе арбитраже се удаљавају од својих зачетака и мењају карактер.⁶ Посматрано са аспекта предмета спорова, оне су опредељене као хибридан процес у коме се сучељавају две различите функције: решавање спора и стипулисање вредности од јавног значаја. Инвестиционе арбитраже се кроз ту фузију улога померају из домена приватног права у домен јавног међународног права.

1 Основан 1965. године Конвенцијом о решавању инвестиционих спорова између држава и држављана других држава (у даљем тексту: *ICSID* Конвенција).

2 Наведено у Преамбули *ICSID* Конвенције.

3 Pauwelyn Joost, „At the edge of chaos? Foreign investment law as a complex adaptive system, how it emerged and how it can be reformed“, *ICSID Review*, 29.2, 2014, 408.

4 Van Harten Gus, Martin Loughlin, „Investment treaty arbitration as a species of global administrative law“, *European Journal of International Law*, 17.1, 2006, 142.

5 G. Van Harten Gus, M. Loughlin, 126.

6 Noemi Gal-Or, „The concept of appeal in international dispute settlement“, *European Journal of International Law*, 19.1/2008, 58.

За опредељење ICSID-a као инструмента који спада у домен јавног права, од значаја су следећи елементи:

1. Заснивање надлежности закључивањем инвестиционог споразума, као акта који држава предузима поступајући у капацитету *de juri imperii*. Јурисдикција проистиче из генералне сагласности државе да се подвргне арбитражи за решавање неодређеног и неизвесног броја будућих спорова. Према томе, овлашћење арбитраже проистиче директно из акта вршења јавне власти.⁷ Тиме се ствара основ за употребу инвестиционе арбитраже као елемента контроле, односно преиспитивања јавних овлашћења државе.

2. Инвестициони споразум поводом чијег кршења настаје спор, редовно укључује стандард фер и правичног третмана (енгл. „*fer and equitable treatment*“).⁸ Овај стандард утиче на начин на који држава уређује правни оквир под којим је инвестиција учињена. У литератури се истиче да барем пет елемената чине материјалну садржину овог стандарда: 1) стабилност, правна предвидивост и конзистентност правног оквира; 2) заштита легитимних очекивања инвеститора; 3) обезбеђивање правичног процеса за инвеститоре; 4) транспарентност; 5) примена теста пропорционалности.⁹ Ових пет елемената који су садржани у стандарду фер и правичног третмана се у националним системима препознају као суб-елементи владавине права. Тиме се даље потврђује идеја да се кроз инвестиционе споразуме уводе елементи јавног права.

3. Циљеви које треба да обезбеди исход спора.¹⁰ У инвестиционим арбитражама страни која добије спор се увек додељује одређени износ надокнаде штете. Компензација нема казнени карактер и тиме се опредељује као инструмент наглашено приватно-правног карактера, са *inter partes* ефектом. Међутим, посматрано са аспекта циља који треба да се постигне

7 G. Van Harten, M. Loughlin, 141.

8 Susan D. Franck, „The Legitimacy Crisis in Investment Treaty Arbitration: Privatizing Public International Law through Inconsistent Decisions“, *Fordham L. Rev.*, 6p. 73/2004, 1523.

9 Benedict Kingsbury, Stephan W. Schill, „Investor-state arbitration as governance: fair and equitable treatment, proportionality and the emerging global administrative law“, *New York University Public Law and Legal Theory Working Papers*, Paper 146, 2009, 10.

10 Michael Farchakh, Reflections on Investor-State Arbitration as Global Governance, Paris-Est Créteil Val-de-Marne University, 2014-2015, доступно на адреси: https://www.researchgate.net/publication/301806452_Reflections_on_Investor-State_Arbitration_as_Global_Governance?enrichId=rgreq-cfcff309-d63c-4556-97dd-26bfe89de9ed&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzMwMTgwNjQ1MjtBUzozNTc3ODY0MjE2MTI1NTBAMTQ2MjMxNDMzODQxMw%3D%3D&el=1_x_2, 04.05.2016, 13.

покретањем спора, може се говорити о јавно-правним елементима исхода спора. Наиме, покретање спора треба да има ефекат обесхрабтивања државе у спровођењу политика и мера које су супротне гаранцијама пружених инвеститорима посредством инвестиционих споразума. Овакав индиректни покушај утицаја на понашање држава, спада у домен јавног права.

4. Двојаки карактер неиспуњења одлуке коју је донео ICSID трибунал. Најпре, неизвршењем одлуке се крши обавеза према другој страни у спору, у чију корист је одлука донета. Међутим, надлежност ICSID-а за решавање спора, поред осталих услова, заснива се на околности да је покренут против државе потписнице.¹¹ Дакле, заснива се на чињеници чланства које се стиче приступањем Конвенцији. Због тога се сматра да неизвршење одлуке има и карактер кршења међународне обавезе према другим државама потписницама.¹² Тиме се дејство решења спора преноси из сфере односа страна у спору, на однос одређене заједнице која је креирана чланством у ICSID-у. У томе се и у овом домену препознају јавно-правни елементи.

III Последице инклузије јавно-правних елемената у ICSID систем

Експанзија јавног интереса у ICSID систему је определила схватање инвестиционих арбитража као манифестацију концепта глобалног управљања (енгл. „*global governance*“).¹³ Његова суштина се огледа у могућности утицања на понашање држава, односно утицања на начин на који креирају своје политике и спроводе регулаторна овлашћења.

Посматрано кроз призму одредби у ICSID систему, може се направити паралела са националним системима. У домаћим легислативама, административно право се сагледава као могућност да се на иницијативу појединца врши контрола предузетих аката власти. ICSID Конвенција легитимацију за покретање спора против државе домаћина додељује инвеститору, као појединцу. Кроз тумачење одредби инвестиционог споразума чије кршење је предмет спора, трибунали коментаришу и процењују акте државе које предузима у капацитету суверена. Доношењем одлуке у корист инвеститора, трибунали имплицитно утичу на даље активности државе, јер мере које предузима мора одредити према донетој одлуци,

11 ICSID Конвенција, чл. 25.

12 Tsai-yu Lin, „Systemic Reflections on Argentina’s Non-Compliance with ICSID Arbitral Awards: A New Role of the Annulment Committee at Enforcement?“, *Contemporary Asia Arbitration Journal*, Vol. 5, No. 1, 1-22, доступно на адреси: <https://ssrn.com/abstract=2115553>, 10.04.2016, 4.

13 G. Van Harten, M. Loughlin, 127.

уколико не жели да буде одговорна за даље компензације инвеститора који послују на њеној територији.

IV Примена теоријског концепта глобалног управљања на примеру Аргентине

Као пример из праксе ICSID трибунала и *ad hoc* комитета који потврђује овакву теоријску поставку биће приказани такозвани „*Argentine Gas Cases*“.¹⁴ Ради се о случајевима који су се водили против Аргентине, а везани су за инвестиције у гасној индустрији. Ови случајеви су нарочито погодни за анализу, јер су базирани на готово истом чињеничном стању, везани су за регулаторне активности државе у време економске кризе и приказују како су кроз изношење правних схватања трибунали фактички проширили своју улогу. У „*Argentine Gas Cases*“ спадају следећи случајеви: *CMS*,¹⁵ *ENRON*,¹⁶ *SEMPRA*¹⁷ и *LG&E*.¹⁸

Аргентина је почетком деведесетих година отворила гасну индустрију за приватне компаније, дајући приватном сектору дозволе за рад у области транспорта и дистрибуције природног гаса. Тако је гасна индустрија Аргентине постала одредиште страних инвестиција. На основу овог економско-политичког подухвата аргентинске владе, бројни инвеститори, укључујући *CMS*, *ENRON*, *SEMPRA* и *LG&E* компаније (све из САД), стекли су значајне власничке уделе у домаћим фирмама које су добиле дозволе за рад у овој области. Опредељујући фактори за прилив иностраног капитала, није била само атрактивност ове гране индустрије, већ и створена инвестициона клима, која је, између осталог, подразумевала обећање аргентинске владе да неће укинути, нити на други начин изменити издате дозволе за рад и услове пословања.¹⁹

Током деведесетих година, аргентинска привреда је уживала поверење страних инвеститора и уследио је прилив страног капитала у об-

14 Назив случајева дат према: Elizabeth Martinez, „Understanding the Debate over Necessity: Unanswered Questions and Future Implications of Annulments in the Argentine Gas Cases“, *Duke J. Comp. & Int'l L.*, бр. 23/2012, 149-186.

15 *CMS Gas Transmission Company v. Argentine Republic* (ICSID Case No. ARB/01/8).

16 *Enron Creditors Recovery Corporation (formerly Enron Corporation) and Ponderosa Assets, L.P. v. Argentine Republic* (ICSID Case No. ARB/01/3).

17 *Sempra Energy International v. Argentine Republic* (ICSID Case No. ARB/02/16).

18 *LG&E Energy Corp., LG&E Capital Corp. and LG&E International Inc. v. Argentine Republic* (ICSID Case No. ARB/02/1).

19 E. Martinez, 153.

лику инвестиција, али у доброј мери и у облику зајмова аргентинским компанијама и појединцима. Међутим, крајем деведесетих до 2002. године, економска криза у Аргентини је кулминирала. Монетарна политика по којој је вредност аргентинског пезоса била чврсто везана за вредност америчког долара, показала се неодрживом. Курс није пратио захтеве тржишта па је аргентински извоз постао неконкурентан, гурајући земљу у рецесију. Економија је слабила и страни инвеститори су губили поверење, што је водило одливу страних фондова и банкарској кризи. Аргентина је дошла у позицију да није у могућности да врати зајмове страним кредиторима. Као одговор на кризу у држави, аргентинска влада је увела непопуларне мере, које су довеле многе компаније и до банкрота. Такође, и у гасној индустрији, криза је резултирала у укидању бројних прописа који су погодовали инвеститорима.

Пол Кругман описује наслове у новинама током преговора о аргентинском дугу, који су гласили: „Аргентина поручује кредиторима: па, тужите нас“.²⁰

То се и десило.

Мере које је предузела Аргентина као одговор на решавање економске кризе биле су повод за покретање арбитражних поступака пред ICSID-ом у „*Argentine Gas Cases*“. Инвеститори су у овим случајевима тврдили да Аргентина није испоштовала своју обавезу очувања повољне инвестиционе климе, чиме је повредила одредбе билатералног инвестиционог споразума закљученог између Америке и Аргентине. Трибунали су у овим случајевима донели одлуке у корист страних инвеститора. То је довело Аргентину у изузетно неповољну ситуацију, поготову у периоду опоравка економије од кризе. Чак постоје предвиђања да неће бити у могућности да исплати одређену одштету. Тиме је Аргентина стављена у парадоксалну ситуацију, у којој мере које је предузела ради опоравка домаће привреде из кризе, воде у још веће финансијске обавезе.

У свим наведеним случајевима, одбрана Аргентине се базирала на такозваној нужној одбрани (енгл. „*necessity defence*“). Суштина ове одбране је у томе да економска криза ескулпира државу за предузете мере, јер је очување националног интереса и социјалног мира у таквим околностима примарна брига државе. Према схватању Аргентине, *necessity defence* има правни основ у два различита извора права:

20 Пол Кругман, *Повратак економије депресије и светска криза 2008.*, Смедерево, 2010, 102-104.

1. у међународном обичајном праву кодификованом у Нацрту правила о међународној одговорности држава за противправне акте Комисије за међународно право Уједињених нација, али и

2. у билатералном инвестиционом споразуму закљученом између Америке и Аргентине.

Када је у питању САД-Аргентина БИТ, члан XI садржи одредбу да тај уговор неће преклудирати ниједну страну уговорницу да примени мере нужне за одржавање јавног реда, испуњавање обавеза у погледу очувања или одржања међународног мира и безбедности, или мере нужне из сопствених есенцијалних безбедносних разлога (енгл. „*Non Precluded Measures*“).

Описане околности указују да се у „*Argentine Gas Cases*“ могу идентификовати две врсте проблема која треба размотрити. Оне су опредељене природом питања која су разматрана приликом решавања спора и околностима у којима су спорови настали. Једна група питања је правне природе, а друга политичке.

Питања која су у основи правне природе почивају на разликама у схватању трибунала и *ad hoc* комитета о односу између различитих извора права, односно тумачења приоритета њихове примене на конкретне случајеве. Ради се о односу у примени између члана 25. УН Нацрта правила о одговорности држава и члана XI САД-Аргентина БИТ-а („*Non Precluded Measures*“). „*Argentine Gas Cases*“ нуде палету могућих тумачења о томе који је извор права требало применити и којим редоследом. Одлуке које су донете у овим случајевима се значајно међусобно разликују. Пример су неконзистентности у одлучивању и несавршености ICSID система у погледу заштите коју пружа уколико дође до погрешне примене права.

Питања која су политичке природе, односе се на разлике у схватањима о стандардима за примену института *necessity defence* на који се Аргентина позива. То подразумева процену економске стварности Аргентине, што обавезно укључује и социјалну димензију.

Суштински, кроз сагледавање домета примене специфичних одредби БИТ-а, односно међународног обичајног права, трибунали, а затим *ad hoc* комитети, разматрали су допуштеност и оправданост предузетих мера Аргентине за сузбијање економске кризе. Односно, утврђивањем да ли је дошло до повреде права инвеститора, трибунали су дали квалификацију и оцену регулаторних активности државе, које су превасходно биле уперене ка очувању државних, односно националних јавних интереса.

Овлашћења трибунала су тиме проширена од решавања спора и примене одговарајућих извора међународног права, на коментарисање и категоризацију озбиљности економске кризе у Аргентини, као и могућих начина за излазак из те ситуације. Практично, трибунали су преузели улогу за индиректно наметање решења за уређивање питања као што су привредни систем државе, економска и монетарна политика, и слична питања која традиционално спадају у ексклузивни домен суверене власти државе. Овакав начин поступања арбитража се у литератури обележава као преузимање ауторитета за доношење одлука које се суштински сматрају панданом одлукама државне власти.²¹

Описани механизам у ICSID-у ефективно претвара арбитражни начин решавања спорова у форму глобалног управљања.²² Због тога се истиче да никада раније међународно право није уживало такав ауторитет над сувереним овлашћењима држава.²³

V Суверене државе и концепт глобалног управљања

Исход описаних спорова у „*Argentine Gas Cases*“ је наметање Аргентини да плати компензацију инвеститорима. Они су описани као пример због историјско-економске позадине из које су настали и због тога што су илустративни показатељи инкорпорирања концепта глобалног управљања у поступање ICSID трибунала. Још јасније се може схватити овај концепт као *modus operandi* трибунала ако се узме у обзир да има више од 40 захтева који су страни инвеститори покренули пред ICSID-ом против Аргентине. Већина ових случајева резултира из мера предузетих као решење за излаз из кризе са почетка 21. века. Процењује се да уколико Аргентина изгуби ове случајеве, прете јој компензације у износима од стотине милијарди долара.²⁴ Могући финансијски терет као исход спорова показује да мере које је држава предузела нису биле компатибилне са схватањима, односно очекивањима међународне заједнице.

Од каквог значаја је то за Аргентину, односно за суверене државе уопште? Наравно, поред обавезе да исплати додељене одштете инвеститорима.

21 G. Van Harten, M. Loughlin, 126.

22 M. Farchakh, 13.

23 Montt Santiago, *State Liability in Investment Treaty Arbitration: Global Constitutional and Administrative Law in the BIT Generation*, Hart Publishing, 2012, 15.

24 Kasenetz Eric David, „Desperate Times Call for Desperate Measures: The Aftermath of Argentina's State of Necessity and the Current Fight in the ICSID”, *Geo. Wash. Int'l L. Rev.* 41/2009, 710.

У пракси се показује повећан број захтева за поништење одлука, на основу члана 52. ICSID Конвенције. Ово се опредељује не само као правно већ и политичко-стратешко опредељење Аргентине, јер тиме продужује период до доношења коначне одлуке и утврђивања износа компензације.

Даље, постају актуелна правна схватања која се посматрају као поновно рађање Калво докторине.²⁵ Наиме, члан 54, став 3. ICSID Конвенције прописује да за извршење одлуке важе прописи о извршењу пресуде који су на снази у држави на чијој се територији тражи извршење. Прописи Аргентине омогућавају домаћим органима да процењују да ли су одлуке чије се извршење тражи сагласни јавном поретку државе. Уколико нису, може се одбити извршење.

Даље, у праву Аргентине постоји хијерархија у погледу извора права. Према томе, међународни споразуми имају примат примене у односу на домаће прописе. Међутим, Устав је највиши правни акт у држави и консеквентно има већу правну снагу и од међународних докумената. Сагласно томе, да би нека међународна одлука могла да се изврши на територији Аргентине, она мора бити у складу са основним принципима које штити устав државе. Домаћи органи морају да поступају као чувари уставног поретка државе, према томе, морају да одбију извршење одлуке која би била противна овом правном акту.

Процењује се да ће Аргентина остати усамљена у оваквој интерпретацији одредби ICSID Конвенције и обавези извршења донетих одлука.²⁶ Покушај ескивирања извршења одлука посредством специфичног тумачења одредби ICSID Конвенције, нарушава међународни рејтинг Аргентине. То је од кључног значаја за будућа партнерства и прилив капитала у ову државу. Поред тога, учесталост захтева за поништење одлука се може посматрати и као злоупотреба примене овог правног инструмента. Тиме се нарушава ауторитет овог ICSID-а и његов смисао као форума за решавање спорова, као и склопљених инвестиционих споразума уопште. Социјални легитимитет ICSID-а би се таквим односом према извршењу одлука трајно и системски нарушавао, јер би постао арбитар без моћи.²⁷

25 Калво доктрина носи назив према аргентинском правном теоретичару Карлосу Калву. Према овој доктрини, као изразу правног национализма, надлежност за решавање инвестиционих спорова се може поверити искључиво локалним органима државе домаћина, јер се то сматра унутрашњим питањем државе на чијој територији инвеститори обављају пословне активности. Ова доктрина је била прихваћена од стране држава Латинске Америке.

26 Е. Kasenetz, 742.

27 *Ibid.*

На овај начин концепт глобалног управљања долази до пуног изражаја. Исходи спорова и начин на који се оцењује свеукупно понашање Аргентине, почев од мера које су довеле до њиховог настајања, све до пост-арбитражног периода, показује да међународна заједница очекује да Аргентина промени начин руковођења насталом ситуацијом.

Necessity defence је увек нужно везана за околности сваког појединачног случаја, међутим, одређивање домета њене примене је од општег значаја за међународну заједницу. Ово питање опредељује схватање о слободи државе да на својој територији предузме мере у циљу контроле одређених ванредних околности. У случају Аргентине, то је била тешка економска ситуација. Јасно је зашто одговор на то питање има глобалне размере, ако узмемо у обзир да је 2008. године дошло до светске економске кризе. Стање светске економије је и даље нестално. То је околност која означава могућност да бројне државе, циљна места иностраног капитала, могу предузимати мере којима ће тангирати интересе инвеститора. Основано је поставити питање да ли ће им то бити дозвољено и у којој мери, или ће начин да се изађе из кризе довести државу у још веће финансијске обавезе по основу додељених компензација у инвестиционим споровима. Даље, питање регулаторне слободе државе у контексту очувања права инвеститора, од значаја је не само у време кризе. Поставља се питање да ли држава, због закључења инвестиционог споразума треба да буде ограничена да се бави питањима неинвестиционог карактера, због бојазни од губитка у спору. Такође, питање за дискусију је и да ли држава генерално има права да на својој територији мења прописе, самим тим и услове у којима се реализује инвестиција. Или, једном уговорени стандарди третмана треба да воде у такозвани *regulatory freeze*, иако економски интерес инвестиције, по правилу, може да буде дугорочан.

Пред ICSID трибунале и *ad hoc* комитете се поставља задатак инкорпорирања политичких питања у правна разматрања за решење спора између две стране. Политичка питања дају тежину споровима и додатно оптерећују антагонизам супротстављених интереса између државе домаћина и инвеститора. Без обзира што немају чисто правни карактер, та питања су од суштинског значаја за очување социјалног легитимитета ICSID система.

VI Закључна разматрања

Уговарање надлежности међународног форума за решавање инвестиционог споразума значи допуштање апстрактној сили глобалног управљања да руководи регулаторним овлашћењима државе. У том смислу, ар-

битражне клаузуле постају политичко-стратешко опредељење, јер нису искључиво од значаја за економске ефекте привлачења страног капитала. При том, овај концепт се значајно разликује од других манифестација међународне оријентације државе. Приликом приступања некој међународној организацији, каква је, рецимо, Светска трговинска организација, већ постоји установљен сет правила, којима се држава свесно подвргава и у намери да своју легислативу њима уподоби. У случају утицаја арбитражних одлука на креирање правног оквира државе, нема организованог, планског прилагођавања, већ обликовања понашања на *ad hoc* основи.

Трибунали у оквиру ICSID-а не функционишу као стална тела, већ се посебно образују за сваки појединачни случај. Арбитри су различитих националности, што нужно укључује могућност да одређена национална правна традиција обликује правна схватања и рад у оквиру међународног панела за решавање спора. Даље, ICSID трибунали приликом решавања спорова примењују на хиљаде различитих билатералних инвестиционих спорова. Консеквентно, може се говорити о систему у коме не постоје основне институционалне гаранције конзистентности одлучивања и кохерентности система. То се показало и кроз одлуке трибунала у „*Argentine Gas Cases*“. Ако нема правне предвидивости, односно ако држава у систему за решавање спорова, који посредно утиче и на њене регулаторне активности и политике којима остварује и неинвестиционе интересе, нема елемената на основу којих може да формира легитимна очекивања, не постоји ни адекватно окружење у коме може да планира дугорочне развојне циљеве.

Република Србија је потписница ICSID Конвенције. Пратећи опредељење да створи повољну инвестициону климу како би привукла страни капитал у облику страних директних инвестиција, закључила је низ билатералних споразума о узајамном подстицању и заштити инвестиција, који редовно укључују надлежност ICSID-а за решавање спорова. До сада, покренуто је пет случајева против Србије. Свакако да још увек Аргентина предњачи, али је време да се опредељивању инвестиционе политике приступа са опрезом.

Концепт глобалног управљања омогућава да држаоци регулаторних овлашћења буду одговорни за мере које спроводе као носиоци суверенитета. Међутим, држава не носи одговорност само према међународној заједници, већ и према националним интересима. Због тога, да би овај концепт био одржив и од интереса за државу, потребно је да се обез-

беди и механизам за одговорност арбитра који су на себе преузели улогу да оцењују акте државе.²⁸

Инвестициони споразуми које државе закључују треба ревидирати. Уместо уношења типских одредби, које су редовно уређене тако да садрже термине широког значења, треба да буду одраз стварних циљева државе од свеукупног националног значаја. Такође, треба да буду и одраз стварне намере државе о степену суверенитета кога жели да се одрекне у корист међународног форума за решавање спорова. Само тако се може говорити о легитимитету донетих одлука.

Kristina ANĐELIĆ

PhD student at the Faculty of Law University of Niš

INVESTMENT ARBITRATION AS MECHANISMS OF GLOBAL GOVERNANCE

Summary

Investment arbitration is transformed from inter partes model for dispute resolution to a mechanism with elements of international public law. Through the inclusion of these elements, investment arbitration is becoming a hybrid process that combines two functions: dispute resolution and evaluation of State regulatory activity. An indirect attempt to influence the behavior of states and their future policy orientation can be recognized through awarding compensation to the investor while commenting and evaluating activities of the State. This defines investment arbitration as a mechanism of global governance. This paper presents the theoretical basis of this concept using the example of Argentina, by explaining them through mechanisms for resolving disputes within the ICSID. Argentina was chosen as an example because it is a typical representative of the countries that went from economic crisis to the so-called "investment crisis". Analysis of the Argentine case, defines the relevance of this concept for Serbia.

Key words: *investment arbitration, State regulatory activity, global governance.*

28 M. Farchakh, 8.